

Θέμα ηθικής τάξης η επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα ή/και θέμα σύγχρονης μουσειολογικής αντίληψης;

Η επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα πέρα από τα ηθικά και νομικά ζητήματα περί αναπαλλοτρίωτου χαρακτήρα του υλικού πολιτισμού κάθε κοινότητας, εγείρει ζητήματα αναφορικά με τη σύγχρονη μουσειολογική αντίληψη και τα χαρακτηριστικά της μουσειακής εμπειρίας. Ο ρόλος των μουσείων έχει αλλάξει ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Δεν είναι απλώς οι θεματοφύλακες των υλικών τεκμηρίων της Ιστορίας και του Πολιτισμού, αλλά χώροι όπου ο επισκέπτης μπορεί να βιώσει μια σύνθετη εμπειρία ψυχαγωγίας, απόκτησης νέων γνώσεων, αισθητικής απόλαυσης, συμμετοχής σε δραστηριότητες, κοινωνικής συναναστροφής και ηρεμίας.

Ιδιαίτερα στην περίπτωση του Μουσείου Ακρόπολης, το ίδιο το σύγχρονο κτήριο συμβάλλει αποφασιστικά με την αρχιτεκτονική του, σε μια ποιοτική με μοναδικά χαρακτηριστικά εμπειρία, καθώς το αρχιτεκτόνημα «συνομιλεί» διαρκώς με τον αρχαίο χώρο:

Η θέση του Μουσείου Ακρόπολης τόσο κοντά στον βράχο της Ακρόπολης, ώστε να επιτρέπει στους επισκέπτες με ενεργοποίηση της φαντασίας τους, να πραγματοποιούν νοερές προβολές των έργων στον ιερό βράχο από όπου αποσπάστηκαν, καθ' όλη τη διάρκεια της περιήγησής τους στο Μουσείο. Τα μεγάλα υαλοστάσια που επιτρέπουν αυτήν την οπτική επαφή και στο φυσικό φως να εισέρχεται στον χώρο και να δημιουργεί τις συνθήκες φωτισμού, που είχαν τα γλυπτά στον φυσικό τους χώρο.

Η ελαφριά «στροφή» του 3^{ου} επιπέδου ως προς τον άξονα του κτηρίου, ώστε να βρίσκεται σε όμοιο προσανατολισμό με το μνημείο του Παρθενώνα απέναντι. Η ανύψωση του αρχιτεκτονήματος πάνω από το οικόπεδο Μακρυγιάννη και η δυνατότητα που παρέχεται στους επισκέπτες να «περπατήσουν» σε μια αρχαία αθηναϊκή γειτονιά. Η οπτική επαφή με το γαλάζιο του αττικού ουρανού και το σύγχρονο αστικό τοπίο.

Ο τρόπος που η εσωτερική διεύθυνση των χώρων και των διαδρομών του Μουσείου προσομοιώνει τις κινήσεις που έκαναν οι πολίτες της αρχαίας πόλης ανεβαίνοντας προς την Ακρόπολη, όπως για παράδειγμα η ανάβαση της μεγάλης κλίμακας που οδηγεί από το 1^ο στο 2^ο επίπεδο του Μουσείου και παραπέμπει στην ανάβαση προς τα Προπύλαια. Η ελεύθερη κίνηση των επισκεπτών στο 2^ο επίπεδο, όπου βρίσκονται τα διάφορα αφιερώματα, απλωμένα στον χώρο πάνω σε βάθρα, δίνοντας τη δυνατότητα στους επισκέπτες να κινηθούν γύρω από τα εκθέματα και να τα δουν ολόπλευρα, χωρίς προστατευτικά κιγκλιδώματα ή προθήκες.

Η αισθητηριακή πρόσληψη της εμπειρίας αποκτά έτσι χαρακτηριστικά με ειδικό βάρος που καθορίζουν την ποιότητά της και υπογραμμίζουν την διαχωριστική σχέση των αισθητηριακών προσλήψεων και των νοητών συλλήψεων για την αποκατάσταση της εμπειρίας στην ολότητά της. Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη

σημασία για την κατανόηση της μουσειακής εμπειρίας και του τρόπου που βιώνεται από τους επισκέπτες της στο Μουσείο Ακρόπολης.

Οι παραπάνω επισημάνσεις θέτουν εν αμφιβόλω την πολιτιστική εμπειρία σε μουσεία, που εκθέτουν αντικείμενα διαφόρων προελεύσεων, αποκομμένα από τον φυσικό τους χώρο και το κοινωνικό και ιστορικό τους συγκείμενο, διαμελίζοντας την εμπειρία σε αισθητή και νοητή και θεωρώντας την αισθητηριακή πρόσληψη υποδεέστερη ή μη επηρεάζουσα την τελική πολιτιστική εμπειρία.

Το φως, τα χρώματα του ελληνικού ουρανού, τα οργανικά υλικά, η συνύπαρξη με τα άλλα κτήρια και τις αθηναϊκές γειτονιές, είναι απόντα από την εμπειρία. Η ελληνική πραγματικότητα είναι όχι μόνον «a state of mind», αλλά και ένα θέμα αισθήσεων που καθιστά την εμπειρία πλήρη, εντός συγκεκριμένου χρόνου και χώρου με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του.

Οι φαινομενολογικές θεωρήσεις ενισχύουν τη φαρέτρα των επιχειρημάτων υπέρ του επαναπατρισμού των γλυπτών, θέτοντας τον δάκτυλον «επί τον τύπον των ήλων», όχι τόσο αναφορικά με την ηθική αξία της επιστροφής, αλλά με την ανάγκη συμπόρευσης με όσα προτείνουν οι σύγχρονες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Στη μουσειακή εμπειρία τα αντικείμενα δίδονται άμεσα, αυθεντικά και βέλτιστα, γιατί επιτρέπουν στον επισκέπτη την εποπτεία. Η εποπτεία είναι αυτή που προσθέτει την αποβλεπτική πληρότητα στο αντικείμενο και αυτή που κάνει τον επισκέπτη κάτοχο νέας γνώσης. Όταν το αντικείμενο προσφέρεται εποπτικά, τότε προσφέρεται εναργώς, δηλαδή αποκαλύπτεται η αλήθεια του.

Δρ. Ευφημία Παπαευθυμίου